

BILTEN

CEH KAŠNJENJA

U FORMIRANJU JEDINSTVENOG EU ENERGETSKOG TRŽIŠTA

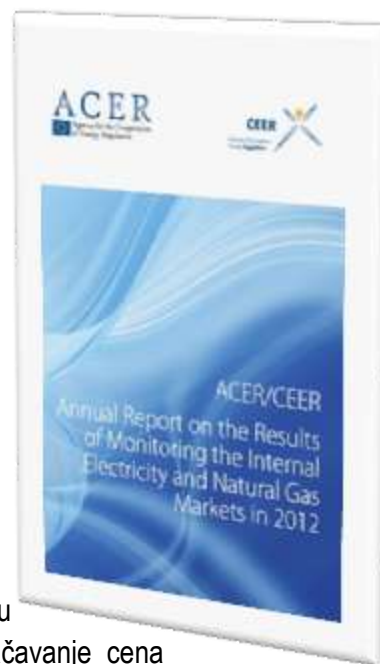
AERS

LJUBLJANA – Kašnjenja sa sprovođenjem EU projekta formiranja jedinstvenog tržišta električne energije i gasa do kraja iduće godine koštaće potrošače nekoliko milijardi evra, saopštili su evropska Agencija za

saradnju energetskih regulatora (ACER) i Savet evropskih energetskih regulatora (CEER).. Najveće štete pretrpeće tržišta koja uvoze prirodni gas po cenama vezanim za naftu, posebno Bugarska i baltičke države, Slovenija i Švedska, navode ACER i CEER u svom Pregledu za tržišta gasa i struje u 2012. „Nedovoljna integracija i rascepanost maloprodajnih tržišta unutar EU izazvali su u 2012. značajne socijalne posledice evropskim potrošačima energije u visini nekoliko milijardi evra“, navodi se u izveštaju. U proseku, cene električne

energije za domaćinstva porasle su 4,6%, a prirodnog gasa za 10%. Projekat da 15 EU zemalja objedine sistem trgovine električne energije za dan unapred odlagan je dva puta i sada je predviđeno da startuje sa više od godinu dana zakašnjenja u odnosu na rok od februara. Zaustavljeno je i povezivanje berzi električne energije Belgije, Holandije, Francuske i Nemačke za poslove trgovanja u toku dana, pošto se berze nisu dogovorile oko toga ko će da obezbedi tehnologiju za podršku te platforme. ACER ujedno primećuje progres u oblasti usklađivanja cena na veleprodajnim tržištima električne energije i gasa i na efikasnije korišćenje prekograničnih dalekovoda (na 76%, sa 60% iz 2010.) i gasovoda u 2012., ali istovremeno ukazuje na i dalje značajnu razliku u cenama gasa između pojedinih zemalja. Potrošnja prirodnog gasa opala je u 2012. za 4,1% u odnosu na 2011. prvenstveno zbog smanjenja korišćenja tog energenta za proizvodnju električne energije. Prosečne maloprodajne cene struje u Evropi bi u 2013. trebalo da porastu na 217,58 evra za megavat-čas, sa 208,61 €/MWh iz 2012., pokazuju podaci koje je prikupio **Bloomberg**. Cene gasa za domaćinstva bi trebalo da se smanje na prosek od 72,36 €/MWh, posle rasta od 20% zabeleženog u periodu od 2010. do 2012. ACER navodi u izveštaju da, zbog izazova nametnutih integrisanjem obnovljive energije u mreže, u nekim područjima Evrope opada stepen ujednačavanja cena u 2012. u odnosu na prethodnu godinu. U 2012. je usled toga ujednačavanje cena električne energije smanjeno 18% u odnosu na 2011. u centralno-zapadnom regionu Belgije, Luksemburga, Holandije, Nemačke i Francuske, gde su već objedinjena tržišta trgovanja strujom za dan unapred, navodi ACER.

VAŠINGTON - Američki predsednik Barak Obama imenovao je 25. novembra demokratsku predstavnicu u Federalnoj energetske regulatornoj komisiji (FERC) Cheryl LaFleur (foto) za čelnicu tog regulatornog tela, na mesto Jon-a Wellinghoff-a, koji je dva dana ranije, zbog isteka mandata, napustio taj položaj. FERC ima nadležnosti u regulisanju pojedinih poslova u oblasti prirodnog gasa, električne energije nafte i hidroenergije, kao i kontrolu nad pouzdanošću prenosne elektroenergetske mreže i odobravanja dozvola za gradnju terminala za utečnjeni prirodni gas, prenosi **Reuters**. Ova nezavisna agencija je poslednjih godina pokrenula i istrage protiv nekih vodećih banaka, uključujući JP Morgan Chase i Barclays, o mogućem manipulisanju tržištem energije. Agencija je tokom ove godine energetske kompanijama nametnula kazne ukupne vrednosti preko 300 miliona dolara. LaFleur je od 2010. godine članica rukovodećeg petočlanog rukovodećeg saveta FERC, u kome su sada ostala po dva predstavnika iz republikanske i demokratske stranke.

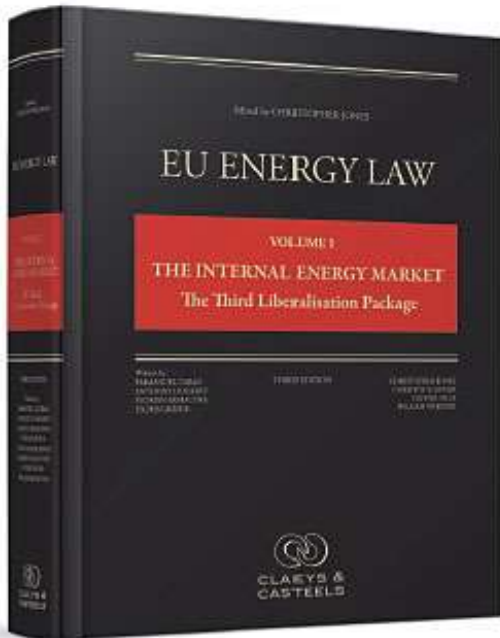
ZAGREB - Direktor Energetskog instituta Hrvoje Požar Goran Granić (foto) predlaže Briselu uvođenje poreza na CO2 umesto sistema koji se zasniva na regulaciji tržišta, trgovanju emisijama, subvencijama OIE i energetske efikasnosti. Taj namet bi plaćali krajnji korisnici, a sredstva bi se preko namenskog Fonda rasodeljivala u obliku investicione podrške za projekte za ispunjenje pomenutih EU energetske ciljeva, rekao je on (27/NOV) na okruglom stolu u Zagrebu u organizaciji nedeljnika **Banka.hr**.

SOFIJA – Bugarski regulator za tržišnu konkurenciju saopštio je u ponedjeljak da je kaznio sa 1,1 milion leva (710.000 evra) lokalnog distributera električne energije, firmu Energo-Pro Bulgaria, zbog nepoštenog

upravljanja proizvodnim kapacitetima vezanim na mrežu. **SeeNews**

MOSKVA - Potpredsednik Gasproma Aleksandar Medvedev kazao je da se mogućnost uvođenja Južnog toka pod Treći energetska paket EU mora tražiti preko dve premise: da uzima u obzir međunarodno-pravne obaveze Rusije, EU i ostalih država partnera u poslu i, drugo, da se ne primenjuju različiti pravni režimi. On kao jedno od mogućih rešenja vidi sklapanje međunarodnog sporazuma između Rusije i EU o preko-graničnoj energetskej infrastrukturi. **SEEBiz**

KIJEV – Podrška koju Evropska unija pruža projektu gasovoda Južni tok daje Ukrajini za pravo da napusti Treći EU energetska paket, izjavio je u sredu ukrajinski predsednik Viktor Janukovič. On je u intervjuu za ukrajinske TV kanale objasnio da će Južni tok dovesti u pitanje isplativost ukrajinskog

gasovodnog transportnog sistema, jer će izazvati dodatni pad tranzita ruskog gasa za Evropu preko Ukrajine. Janukovič je konstatovao da je taj transport već pao sa 120, na 70 milijardi kubika godišnje ... a ako padne ispod 60 milijardi m³, profitabilnost gasnog transportnog sistema biće dovedena u pitanje“.

Interfax-Ukraine

THE WALL STREET JOURNAL.

MONDAY, NOVEMBER 25, 2013 VOL. CCLII NO. 70 ***** \$2.00

LAST WEEK: S&P 1143.13 ▼24.31 -2.2% NASDAQ 2253.58 ▼4.0% NYSE 11870.16 ▼0.2% DJ STOXX 50 2722.07 ▼3.2% 30-YR TREASURY 7.15% 10-YR 3.62% OIL \$106.89 ▲54.14 EURO €1.413 YEN 106.15

What's News—
Business & Finance World-Wide

The Bush administration and Congress agreed on a tentative deal to authorize the biggest banking rescue in U.S. history. The \$700 billion program, on which Congress votes beginning Monday, would effectively nationalize an array of mortgages, other loans and securities backed by such loans. A1, A8

Wachovia was in advanced talks to sell itself to Wells Fargo, although terms of a proposed deal weren't clear. Discussions also continued with Citigroup. A1, C1

The consequences of the government's decision two weeks ago not to step in to prop up Lehman Brothers Holdings but instead let it collapse look more dire than almost anyone imagined. A1

The bailout plan is likely to speed plans to change the

McCain and Obama retold messages, lack bailout plan. With the financial crisis dominating the media, both candidates have pivoted off Friday's debate with more populist themes and erudite support for the \$700 billion federal bailout. Political wrangling over the bill and the threat of a recession appeared to be playing to Obama's advantage. A36

Both candidates tried to take at least partial credit for the bailout agreement.

The votes of working-class white suburbanites in such swing states as Ohio, Michigan and Pennsylvania could decide this year's U.S. presidential election. A39

Dodd's role as the Senate Banking Committee chairman is testing the Democrat as Congress tries to craft critical economic legislation. A6

Bush's rescue plan for financial markets is prompting

NJUJORK - Fatih Birol, šef ekonomskog sektora IEA, ocenio je u intervjuu za Wall Street Journal da svi evropski gasovodni projekti koji su sada u fazi projektovanja „neće ugledati svetlo dana“. To je posledica velike konkurencije, poput one između ruskog Južnog toka i EU Južnog koridora i, s druge strane, procene da će potrošnja gasa u Evropi dostići nivoa od pre krize tek 2020.

BUKUREŠT - Predstavnici rumunske firme Nuclearelectrica, operatora NE Černavoda i iz China General Nuclear Power Corporation (CGN) su potpisali 25. novembra u Bukureštu memorandum o razumevanju za gradnju dva nova reaktora u toj jedinjoj rumunskoj nuklearci. U sklopu posete premijera Kine Rumuniji, još dva ugovora potpisana su u oblasti toplotne energije i energije vetra, prenosi **Romania-Insider**. V.d. ministra energije Rumunije Konstantin Nita kazao je u utorak da je ukupna vrednost dogovorenih kineskih investicija u energetske projekte u Rumuniji pet milijardi evra, ali taj iznos nije precizirao na pojedine poslove.

BUKUREŠT, NJUJORK - Bugarska planira da u nuklearnoj elektrani Kozloduj sagradi nov, sedmi reaktor koristeći američku tehnologiju, objavio je bugarski ministar privrede i energetike Dragomir Stojnev, tokom prošlonedeljne radne posete SAD, da bi 26. novembra premijer Plamen Orešarski razjasnio da nikakva odluka o toj investiciji još nije doneta. Stojnev je kazao da predstoje pregovori s američkom firmom Westinghouse, pa bi gradnja reaktora mogla početi 2016. godine. Procenjuje se da bi reaktor mogao biti završen za četiri godine. Orašovski je tokom boravka na samitu CI Evrope i Kine u Bukureštu kazao da je

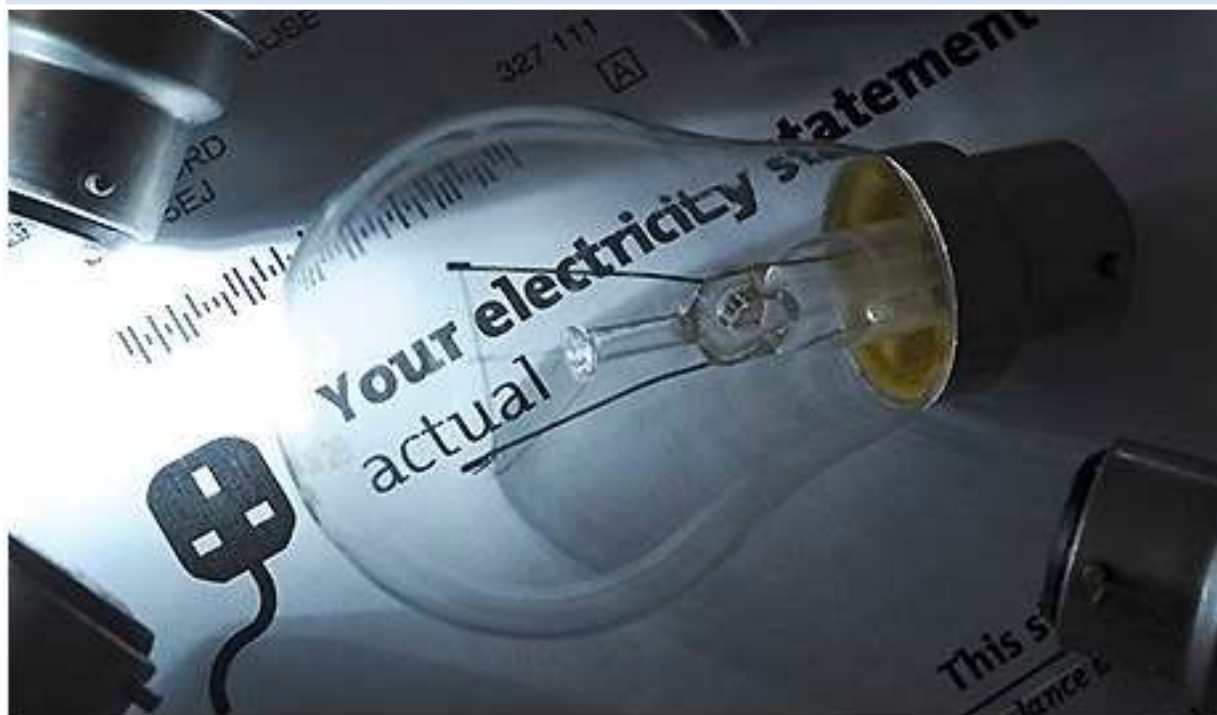
jako dug put do realizacije ovog projekta i da je prerano davati o tome bilo kakav komentar. **Novinite**

RIJAD – Naftna velesila Saudijska Arabija planira gradnju mreže od 16 nuklearnih elektrana do 2030. kako bi povećala kapacitete za proizvodnju električne energije i oslobodila naftu iz domaće proizvodnje za izvoz. Investicija se procenjuje na 100 milijardi dolara. Prvi tender raspisaće početkom 2014, a otvaranje prve NE planira se 2019. godine. **UPI**

Energy firms' profit from customers has risen 77% in a year, says Ofgem

Big six energy companies made £53 profit per customer before latest price rises – up from £30 a year earlier

LONDON - Prema informacijama britanskog energetskeg regulatora Ofgema, profit velikih šest energetskeg firmi u toj zemlji - British Gas, E.On, EDF, npower, Scottish Power i SSE – uvećan je u 2012. za 77% na godišnjem nivou. *Big six* su zaradili u 2012. 4,3% više nego godinu ranije, kada im je prihod rastao 2,8%. Reč je o najtvorenijem evropskom tržištu električne energije, s najvećim konkurencijom, ali i najbrže rastućim cenama, piše **The Guardian**. Ukupno, na svakom kupcu u kategoriji domaćinstva lani su zaradili 53 funte, u odnosu na 30 funti 2011.

FRANKFURT - Najveća nemačka energetska kompanija E.ON odustaje od poslovanja u Italiji i traži potencijalne kupce, objavio je u petak **Reuters**. Industrijski izvori prognoziraju da bi prodajna cena mogla biti nešto iznad tri milijarde evra, a za inicijalno ispitivanje terena E.ON je za taj posao angažovao finansijskog kolosa Goldman Sachs. E.ON u Italiji poseduje proizvodne kapacitete od oko 6 gigavata, od čega više od pola u termoelektranama na gas, a oko 1 GW u obnovljivim izvorima.

RIM – Italijanska energetska grupacija Eni mogla bi potraživati kompenzaciju od 10 milijardi dolara od Statoila u arbitraži pokrenutoj u avgustu protiv norveške kompanije zbog štetne klauzule zaračunavanja cena gasa u dugoročnom ugovoru iz 1997. na bazi kretanja cena nafte, umesto tarifa na spot tržištima. Izvršni direktor Enija Paolo Scaroni rekao je u četvrtak da su pisanja norveškim medija o odšteti visine 10 milijardi dolara “verovatno tačna”. Izbegavajući arbitražu povodom istog problema, Gasprom je prošle godine pristao da nekim svojim ključnim kiljentima vrati ukupno 3,1 milijardu dolara, dok je Statoil već uskladio cenovne klauzule prema spot tarifama u polovini svojih dugoročnih ugovora, potseća **Reuters**.

SEUL - Royal Dutch Shell rukovodi projektom gradnje gigantskog plovila za utečnjavanje prirodnog gasa u brodogradilištima kompanije Samsung Heavy Industries, na ostrvu Geoje, u vodama Južne Koreje, što bi prema Bloombergu moglo da transformiše globalnu LNG privredu. Platforma plovila Prelude veličine je

sedam fudbalskih igrališta i sadrži tri puta više čelika od čuvenog mosta Golden Gate. Prelude je namenjen LNG projektu Shell-a u Australiji, gde će godinama biti ukotvljen iznad offshore gasnog polja 200 km od obale, izvlačeći odatle gas i utečnjavajući ga u duboko zamrznuti LNG u fabrici za utečnjavanje postavljenoj na palubi, da bi potom bio transportovan do azijskih kupaca. Godišnje će ova ploveća fabrika proizvoditi 3,6 miliona tona LNG-a, kada ovaj kolos bude izgrađen 2017. Sadašnja tehnologija LNG projekata predviđa proces utečnjavanja u gigantskim fabrikama na kupnu, da bi se potom u lučkim terminalima utečnjeni gas utovarivao u tankere i transportovao do odredišta.

BUKUREŠT – Cena koju Rumunija plaća za uvozni ruski prirodni gas povećala se na 420 dolara za 1.000 kubika u poslednjem kvartalu ove godine, sa 405 dolara iz trećeg tromesečja, pokazuju podaci koje je objavila Nacionalna energetska regulatorna agencija. **actmedia.eu**

KIJEV – Više kompanija zainteresovano je za kupovinu državnog udela od 75% u ukrajinskom distributeru električne energije, firmi Volynoblenergo, objavio je 25. novembra **Kommersant Ukraine**. Među potencijalnim kupcima su Ukrenergoconsulting, VS Energy i Ukreastgas, dok se očekuje da ponudu na tenderu preda i kiparski Garenisa Enterprises, firma ruskog biznismena Konstantina Grigorišina koji već ima udeo od 20.3% u Volynoblenergo. Država očekuje cenu od nekih 40 miliona evra za distributera koji godišnje prodaje oko 1,3 milijarde kWh električne energije i jedan od od najmanjih u tom segmentu ukrajinskog tržišta.

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE - OIE

LONDON – Nemački RWE, jedana od šest velikih snabdevača energijom u Velikoj Britaniji, najvio je napuštanje gradnje jednoj od najvećih vetro-parkova na svetu, zbog neizvesnog političkog i regulatornog okruženja u oblasti obnovljive energije. Farma vetrenjača u zoni Bristolskog kanala trebalo je da obezbedi

čistu energiju za bezmalo milion domaćinstava. Projekat Atlantic Array od 220 vetrenjača planiran je na području od 200 km², nekih 16 km od obale Engleske i 22 km od obalejužnog Velsa. Kompanije iz britanskog OIE sektora traže olakšice radi smanjenja troškova gradnji vetro-parkova na moru za 30%, dok je vlada pod pritiskom da smanji subvencije iz javnih izvora.

VAŠINGTON – Američka kompanija Duke Energy platila je kaznu od milion dolara, jer su turbine dveju njenih vetroelektrana usmrtila u poslednje četiri godine 14 orlova i 149 drugih ptica u savetnoj državi Vajoming. Ovaj neobičan pravni slučaj je posledica primene američkog saveznog Zakona o zaštiti ptica, a Duke Energy je prva energetska kompanija koja je kažnjena prema toj legislativi. Inače, kompanija je priznala da su njene vetroelektrane odgovorne za smrt ptica, pa je nagodbom kazna smanjena na pomenuti iznos, prenosi portal **Silobreaker**.

ZAGREB – Učesnici okruglog stola o budućnosti energetskog tržišta Hrvatske i Evropske unije kritikovali su energetske politiku EU ocenjujući da dovodi do pada investicija i problema za klasične energetske firme.

Predsednik Uprave Hrvatske elektroprivrede (HEP) Tomislav Šerić upozorava da ciljevi EU o smanjenju emisija ugljendioksida i povećanju udela obnovljivih izvora energije ... „praktično uz eliminaciju rizika investitorima u OIE“ ... dovode do pada ulaganja u klasične izvore ... i uništava tržište“.

Banka.hr

ZAGREB - Hrvatska iz sunca i vetra dobija 139 GWh, a EU čak 172.200 GWh, istakla je izvršna direktorka DOOR-a Maja Božičević Vrhovčak na konferenciji o sigurnoj i čistoj energiji 26. novembra u Zagrebu. Hrvatska oko 17 % struje dobija iz uglja, dok u EU to iznosi 25 %, dodale je ona. **Energetika-net**

BANJALUKA - Rešenje duga za isporučeni gas u periodu 1991 – 1995. preduslov je za otpočinjanje radova na kraku

gasovoda Južni tok kroz Republiku Srpsku, rekao je 25. novembra Slobodan Puhalc, direktor Gas RES-a. O ovom pitanju je sa Aleksejom Milerom, predsednikom Gasproma, u nedelju u Beogradu razgovarao i Milorad Dodik, predsednik RS, kada je dogovoreno da izgradnja započne u septembru naredne godine. Naime, potrebno je da BiH Gaspromu izmiri dug u visini od 105 miliona dolara, ali i rešiti klirinški dug Rusije prema BiH, od čega oko 45 miliona maraka otpada na RS. Dodik je nakon sastanka istakao da je jedan od modaliteta rešenja problema da deo tog potraživanja RS bude uključen u udeo RS u samom projektu Južni tok. **Capital.ba**

BUDIMPEŠTA - Kompanija MOL zatražila je od Međunarodnog centra za rešavanje investicionih sporova (ICSID) da počne arbitražu protiv hrvatske vlade zbog kršenja određenih obaveza i postupaka u vezi s MOL-ovim investicijama u Hrvatskoj, objavila je u utorak mađarska naftno-gasna grupacija na internet stranici budimpeštanske berze. U saopštenju se dodaje da MOL, takođe ostaje "otvoren i za pregovore o sporu" s hrvatskom stranom. "MOL se odavno smatra strateškim partnerom hrvatske vlade ... pa u tom duhu traži prijateljsko rešenje svakog međusobnog spora ", kaže se u saopštenju. Dan kasnije, hrvatski pregovarač sa MOL-om, ministar privrede Ivan Vrdoljak ocenio je potez MOL-a „dokazom vrlo velike nervoze“ . „Ovakve nejasne, netransparentne, nedosledne poruke su možda i neki vid pritiska koji neće uroditi ničim drugim nego štetom za MOL-ove deioničare“, konstatovao je Vrdoljak i zamolio mađarsku stranu da jasno kaže šta su im ciljevi. „Hoćemo se suditi, ili ćemo se dogovoriti, ili ćemo pregovarati, ili će prodavati. Ovakve nejasne poruke nisu dobre za ozbiljne ljude kao što su kolege iz MOL-a - rekao je Vrdoljak. On nije želeo odgovoriti na pitanje novinara koji su sledeći potezi hrvatske vlade. **lcapital.hr**